

bližja, kakor je avtor hotel. Imata nekaj skrivnostno skupnega: oba goreča, nemirna, po svoje drzna, čudno zavita, nežna in nevedna; oba polna nagnjenja do zakritosti, ki bi bilo smešno, ko bi v njem ne utripalo hrepenenje po drugačnem življenju, po življenju izven zakonov, postav, navad. Amadej grozno umre, toda zdi se, da je tiho zadovoljen, tudi njemu je lepo biti zapleten v velike stvari, kakor se nazadnje tudi Lafcadiju zdi pravilno, da je spoznal pomembnost majhnega življenja.

»Vatikanske ječe« so v prvi vrsti dokument, važen za Gideov razvoj in za literarno zgodovino, umetniško manj vredno od mnogih drugih Gideovih del. Človek se sprva čudi takemu izbiranju prevodnih del, šele pozneje si najde razlago v kulturnobojnih namigovanjih romana, ali pa morda še v tem, da so »Ječe« ena od rafiniranih oblik meščanske miselnosti.

Prevod Antona Ocvirka je zelo dober.

Edvard Kocbek

Anton Melik, Slovenija. Geografski opis I. del, prvi zvezek. Izredna publikacija Slovenske Matice. Ljubljana 1935. VIII + 393 strani.

Da ima Melikov geografski opis slovenske zemlje večji in splošnejši pomen kot gre le strokovnemu, zgolj znanstvenemu delu, je poudarila že izdajateljica sama, ko je dala ponatisniti na čelu knjige svoj sklep: »Izdajo te knjige je sklenila Slovenska Matica za sedemdesetletnico svojega obstoja MCMXXXIV«. Že prva knjiga od štirih, ki so v načrtu, nas lahko prepriča, da je življenjski prostor, kjer živimo Slovenci, naša zemlja s svojo lego, obliko in sestavom, v večji meri temelj naši kulturni moči in možnosti, kot bi kdo površno sodil. Beseda o usodnosti tega koščka zemlje, ki je naša domovina, rečenica, da narod živi iz zemlje, čustvuje iz naravnega vzdušja, črpa svoje sile prav iz rodni tal, za vse to nam ta opis prinaša razlago in potrdilo. Ne sicer naravnost, čisto posredno nas navaja k temu spoznanju, a zato tem bolj prepričevalno. Kaže nam, kako zemlja sama živi pod vplivom vedno snujočih sil, kako presnavlja in vodi vse življenje na svoji površini in ne nazadnje, temveč v prvi vrsti močno določa in hrani korenine narodne rasti. Ob drugi in drugačni zemlji bi se Slovenci tudi kulturno različno razvijali, naša zemlja je naša usoda. Pa tudi naša sreča, veselje in ljubezen. Brez nje smo brezdomci — in gotovo ni samo slučaj, da so izkoreninjeni in poplitveli »meščani« in tisti, ki so jo zapustili, ne da bi jo bili ob močnem doživetju vzljubili, njej in narodu manj zvesti, kot tisti, ki so preizkusili ob njej, kako res ima n. pr. grunt »korenine do pekla«. Mnogo jih poznam, ki jim je proučevanje lepega obličja našega površja vrnilo in poglobilo narodno zavest. Spoznavanje domačih tal je podlaga pravilnemu odnosu do naroda, ki ga preživljajo, razlaga za našo razcepljenost, negotovost naših pokretov, naše kolebanje in spremenljivost, pa tudi silen klic — po streznjenju, strnitvi naših sil, po naravi, zemlji odgovarjajoči duhovni opredelitvi naših kulturnih prizadevanj (prim. Melikovo uvodno poglavje: Slovenija — zemlja stikov, prehodov in razpotij, str. 1—5!). Da omogoči proučitev slovenskih tal vsakemu našemu razumniku, ne da bi potreboval strokovnega znanja, je Slovenska Matica žrtvovala za izdajo mnogo denarja, avtor pa ogromen duhovni napor, da je spis postal splošno dostopen, tako — kot je vsakemu potreben.

Zamisel celotnega dela obsega dva poglavitna oddelka: splošen opis Slovenije v prvem, opis posameznih pokrajin, njenih sestavnih delov, v drugem delu. Velika prednost in posebna vrednost njegova je v tem, da računa z vso slovensko zemljo, preko državnih meja in upravnih področij. Takega opisa Slovenci doslej nismo imeli, zlasti ne sodobnega in niti približno tako znanstveno poglobljenega. Še največ nam je nudila S. M. v svoji »Slovenski zemlji«, sistematičnem opisu slov. pokrajin, ki je izhajal 1892—1926 (avtorji S. Rutar, Fr. Orožen, F. Seidl, M. Potočnik in Fr. Kovačič) in je ostal s VII. delom nedovršen, v sestavi pa pomanjkljiv. Primerno znanstveno višino je mogla doseči šele naša univerza, zato je S. M. izročila nalogo uradnemu predstavniku slovenske geografije na njej in hkrati predsedniku Geografskega društva.

Priznati moramo, da je delo univ. prof. dr. Antonu Meliku dobro uspelo. Lotil se ga je z vso resnobo, vestnostjo in vsestranskim razgledom v mnogovrstnih vprašanjih; z veliko ljubeznijo do predmeta je združil tako globino znanstvenih spoznanj kot domačnost, toplino in zadostno poljudnost njenega izraza. Da bi se približal bralcu, stopa v (mestoma celo preobsežnih) uvodih iz ozadja objektivnega razpravljanja, pojasnjuje teorije in upravičenost svojih dognanj (242, 250, 313 i. p.), manj znane izraze (epirogenetske sile, 78, prim. še 308, 309!). Uvrstil je v spis 120 »podob«, ponazorjevalnega gradiva slik, rish, diagramov in odličnih kartografskih očrtov, poleg treh izvrstnih prilog; posebno važni sta avtorjevi ponazorili: Zgradbene enote na Slovenskem (pod. 3, 19) in Geomorfološka karta slovenskega ozemlja, med katerima je zlasti druga ob najskromnejših sredstvih spretno strnila prav ogromno snov, medtem ko je pri I. prilogi (Tektonsko-potresna karta) ostal znak za Maribor negotov. Tudi seznam književnih virov (obsega 429 točk!), ki mu je avtor »želel dati značaj književnega kažipota« (VIII), razodeva vestno in izčrpno obdelavo predložene snovi; enako zvesto opozarja na nedognana področja v slovenskem zemljepisju. Prijetno učinkuje končno neusiljiva kritičnost, ki avtorju dovoljuje lahek prehod iz šibkih početkov domačega znanstvenega dela do najnovejših metod, kjer je nanj očitno najbolj vplivala historična, posebno pa dela N. Krebsa. Pričakovali pa bi, da bi podrobneje ocenil na uvodnem mestu tudi razvojno stran slovenskega zemljepisja.

Vsebina prvega zvezka splošnega opisa Slovenije, ki leži pred nami, bi se dala povzeti kot: postanek slovenske zemlje, njene oblike in njenega življenja. Naš življenjski prostor določajo sestav zemeljske skorje, površinska razmerja, podnebje in vodovje, rastje, živalski svet in narod, ki ga oživlja. A. Meliku sta se najbolj posrečili prvi dve poglavji, ki sta poleg uvoda najboljši in glavni del knjige. V uvodu bi sicer kdo pogrešal nekaj krepkejših označb, vendar je v svoji trezni in vsestranski razgledanosti boljši od vsega, kar smo Slovenci doslej brali o značaju in položaju naših tal; koristila bi morda na tem mestu močnejša izraba geopolitičnih metod (številčni, fizični pritisk sedov na naše ozemlje). V uporabi geoloških izsledkov za I. poglavje (Površinsko lice. Geomorfološki opis, str. 16—239!) je avtor segel skoraj preveč v področje same geologije in bi dosegel isti uspeh, če bi se omejil zgolj na ugotovitve in krajšo razlago sedanje zemeljske površine. Celotni sliki tudi ni povsem v prid, da je sestavek preveč razdrobil in opis vodovja razdelil

na obe poglavji. Zdi se, da bi še vedno dobro uspel, če bi po ugotovitvi geoloških površinskih plasti prešel takoj na podnebne razmere (pri teh je ohranil odlično enotnost v vidiku) in odtod izvajal vpliv vodovja na preoblikovanje tal, hkrati pa tudi na rastline in živa bitja, ki se opirajo na vodovje, klimo in razkrojeno površje. Večja težnja po sintezi bi pripomogla globlji utemeljitvi III. poglavja, ki je stalo nekam ohlapno, kljub poudarjanju čisto geografskega stališča (313), ki bi ga mogel bolj izvesti, če bi ga bolj naslonil na prejšnja poglavja ali celo strnil z gospodarstvom v napovedanem II. zvezku. Novo, v zgodovinskem izhodišču te knjige utemeljeno je IV. poglavje o naselitvi in narodnih mejah, ki navezuje spet na uvod in tako zaključi knjigo kot dobro zgrajeno enoto.

Ker se tu ne moremo baviti s podrobnejšo strokovno oceno znanstvenih izsledkov v Melikovi knjigi, ki brez dvoma predstavlja višek slovenske geografije, vreden visoko kulturnega naroda, je treba končno, da se ustavimo samo še pri njenem jeziku. Primerno je za delo tolikšne važnosti, da ga odlikuje izbran in izpiljen jezikovni izraz. Spet moremo trditi, da je Melik tenkočutno prisluhnil marsikateremu domačemu izrazu in ga uporabil (tako: okljuka, obrh, kropa, povodje, razhrebanost itd.), enako je dobro slovenil nekaj tujk (obdobno), vendar že ne več povsem v zadovoljivi meri (uporablja institucije za: ustanove, naučnih središč namesto: znanstvenih, VI, priroden za: naraven). Težko je sprejeti za rododendron ali običajneje in slovenski sleč (tudi slabše: ruševje, poljansko: hudečela i. p.) njegov izraz pljuvanec ali burja (zadnje je za lego kar značilno!, M. 312). Bolje kot stepa je step, stepi (317, 331), skril, skrilast, skrilavec kot splošno pri Meliku: škrljavec. Nekam samovoljno oblikuje sestavljene glagole z u in v: vrezujejo, vpravnavajo, vjemajo i. p. (pravilno u, 48, 95, 97, 101, 102), nedosledno tvori primerjalno stopnjo za prislove, tako piše: višje, lažje, nižje, nam. više, laže ali laglje, niže (342, 8, 9, 77, 46 in še), pridevnik kak za: kakšen (170, 326). Mesto Žiri uporablja Žire (17), mecesen za macesen (316). Pri ned. števniku mnog ne stavlja rodilnika (n. pr. 109: mnoga gorovja). Nesprejemljivo in nedosledno je njegovo vrivanje j v tujkah: terciar, trijas, diluvijalen, glacijalen (i. p., redno), kjer je j nepotreben in ga Melik sam drugod izpušča (redno piše relief). Nemogoče se je sprijazniti s pogosto rabo povratnega načina pri glagolih, ki mu nadomešča slovenski pasiv, skoraj vedno brez potrebe (zelo pogosto, zlasti v drugem delu knjige, na pr. ruda se je v rimski dobi kopala! 329). Te in druge napake, splošno ne težjega značaja, motijo, ker je sicer besedilo skrbno izdelano in izpiljeno, tudi tiskovne pogreške so malone vse iztrebljene (ostala je na pr. 157: razvrstne).

Prve Melikove knjige smo lahko veseli, čutimo njeno izredno pomembnost za naše narodno življenje in želimo, da se vanjo poglobi vsak slovenski razumnik. Ker bo kmalu izšel drugi zvezek splošnega dela, bomo mogli razbrati glavne poteze v obličju naše materinske zemlje in bolj razumeti svojo odvisnost od nje in tudi — naše dolžnosti do nje... Maks Miklavčič

Cvetje iz domačih in tujih logov. Urejuje prof. Jakob Šolar s sodelovanjem uredniškega odbora. (Družba sv. Mohorja, Celje.) Zv. 4. Josip Jurčič, Jurij Kozjak (priredil dr. Mirko Rupel); zv. 5. Valentin